✓ از گوشه و کنار

تنگ بهرام چوبین شکارگاه دوره ساسانی

تنگ بهرام چوبین از پدیده‌های طبیعی زیبا و دربرگیرنده بناهایی از دوران ساسانی و قرون اولیه اسلامی در این شهرستان است که در شهرتاریخی دره شهر در ساحل راست رودخانه دائمی سیمره قرار دارد که طبق کاوش های انجام گرفته در این شهر تاریخی ، تاریخ آن را قرون اولیه اسلامی اعلام کرده‌اند که مطمئنا در دوران ساسانی شهری را شامل می شده که در دوران اسلامی گسترش و رونق یافت . به گزارش ایسنا ، آثار فراوانی از دوره ساسانی به دست آمده که گویای آبادانی این منطقه در دوره ساسانی است . تنگ بهرام چوبین یکی از دره‌های باریک با دیوارهای صخره‌ای بسیار بلند و موقعیت طبیعی استراتژیک است . این دره را به بهرام چوبین سردار ساسانی نسبت می دهند . دربخش ورودی ودیوارهای این دره تماشایی آثاری از دوره ساسانیان برجای مانده است . آثارقلعه بزرگ که درزمان ساسانیان از سنگ و گچ ساخته شده ، در بلندی های این دره به چشم می خورد . درون تنگه و در صخره‌های سخت آن چهار آب انبار تراشیده شده که به یکدیگر راه داشته وبرای گردآوری آب آشامیدنی دراین تنگه استراتژیک به کار می رفته است . آثار پلکانی سنگی که در صخره‌های سخت گذر تنگه برای دسترسی به بخش جنوبی تنگه احداث شده توجه بیننده را جلب می کند . زیبایی طبیعی سرکش و یادگارهای تاریخی آن ، این تنگه را یک میراث ارزشمند ساخته که به سبب دورافتادگی آن از نظرها دورمانده است . تنگ بهرام چوبین در مسیر دره شهر-پلدختر و یک کیلومتری جنوب این جاده در دل طبیعت کبیرکوه جای گرفته است .

کشف تعدادی ظروف سفالی متعلق به دوران ایلامی

مسئول میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری شهرستان دشتستان استان بوشهر گفت : تعدادی ظروف سفالی متعلق به دوران ایلامی در شهر شبانکاره از توابع دشتستان کشف شد . مهدی بساره در گفتگو با ایرنا افزود : در پی گزارش یکی از اهالی شهر شبانکاره مبنی بر حفر یک حلقه چاه در ملک مسکونی خود، این ظروف سفالی کشف شد . وی اظهارداشت : تعدادی ازاین ظروف سفالی مکشوفه به دلیل ناآشنایی فرد حفرکننده چاه، شکسته شده است . وی بیان داشت : برخی نقوش و نوع لعاب بر روی این ظروف حکایت ازقدمت دوران ایلامی دارد . وی بیان داشت : هم اکنون ظروف سفالی کشف شده برای بررسی بیشتربه سازمان میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری بوشهر ارسال شده است . مسئول میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری دشتستان گفت : در سال ۸۳نیز درشهر شبانکاره اسکلت یک زن همراه با مقداری اشیای تزیینی کشف شد که قدمت آن به دوران اشکانیان می‌رسید . وی بیان داشت : منطقه دشتستان یکی از نقاط مهم ایران در زمینه باستان شناسی می باشد که اغلب آثار به دست آمده در این شهرستان خصوصا در بخش معماری کاخ ها به دوره هخامنشیان و تعدادی از آثار نیز به دوران ایلامی می‌رسد . وی گفت : هم اکنون بررسی های لازم در این زمینه در حال انجام است . شهرستان دشتستان به مرکزیت برازجان بابیش از ۲۳۰هزار نفر جمعیت در ۷۰ کیلومتری شرق بوشهر واقع است .

تخریب حریم آتشکده ساسانی فیروزآباد

حریم آتشکده ساسانی فیروزآباد فارس در پی احداث پل ماشین رو به روستای آتشکده ، مخدوش شده است . چند روایتی شدن موافقان و مخالفان احداث این پل شرایط تصمیم گیری در خصوص آن را با مشکل مواجه کرده است . در حالی که کارشناسان میراث فرهنگی نسبت به عبور پل ماشین رو از حریم منظری و عرصه آتشکده فیروز آباد فارس ابراز نگرانی می کنند ، رئیس سازمان میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری استان فارس زمان طرح احداث پل را پیش از انقلاب و توسط خارجی ها عنوان می کند و معتقد است که اجرای آن امروز دارای چند روایت متعدد شده است . «علیرضا بزرگر» ، رئیس سازمان میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری استان فارس با اعلام این خبر به CHN گفت : «طرح اولیه احداث پل ماشین رو از نزدیکی آتشکده فیروزآباد پیش از انقلاب و توسط کارشناسان خارجی داده شده بود و پس از گذشت این مدت ، در حال حاضر به مرحله اجرایی رسیده است . » این در حالی است که کارشناسان میراث فرهنگی از آن‌جا که این پل در عرصه و حریم درجه یک آتشکده ساسانی فیروزآباد احداث می شود ابراز نگرانی می کنند . بزرگر گفت : «در مورد احداث این پل ، روایت‌های متفاوتی که ناشی از مخالفت و یا موافقت با احداث آن است شنیده می شود . اما از آن‌جا که فیروز آباد زیر نظر دفتر پایگاه‌های میراث فرهنگی اداره می‌شود، استان نمی تواند اظهار نظر قاطعی داشته باشد و تهران باید دراین‌باره تصمیم بگیرد . » احداث این پل به علت دسترسی آسان اهالی روستای آتشکده به جاده اصلی برای رفتن به شیراز است و این پل مسیر آن‌ها را به اندازه ۱۵ دقیقه کوتاه‌تر می کند . رئیس سازمان میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری استان فارس همچنین گفت : «آتشکده در محلی واقع شده است که وقتی هر گردشگری به دشت فیروزآباد وارد می شود آن را می بیند اما دسترسی به آن آسان نیست ؛ زیرا جاده‌ای که به آتشکده منتهی می شود پس از دور زدن دشت این امکان را فراهم می کند . » به گفته وی پل و اتوبانی که در حال احداث است این دسترسی را آسان‌تر می کند اما بیم آن می رود همین امر باعث عبور و مرور ماشین‌ها بیش از حد مجاز منطقه شود . از سوی دیگر این پل در حریم منظری آتشکده احداث می شود و همین امر می تواند وضعیت این اثر مشهور ساسانی را نابسامان کند . به گفته بزرگر قرار است دهانه پل تنها ۳/۵ متر اندازه داشته باشد تا مانع از تردد ماشین های سنگین در مسیر آتشکده شود . آتشکده فیروزآباد فارس که از آن به عنوان کاخ اردشیر نیز نام برده می شود یکی از آثار مشهور دوره ساسانی است که همچنان سرپا مانده و در فهرست میراث ملی نیز به ثبت رسیده است .

تکیه بر ریشه‌ای ۱۰۰۰ ساله

رضوان سعدآبادی

سرویس گردشگری : درختان کهنسال یادمان زنده هر کشور هستند و از جمله مهمترین ذخایر ژنتیکی گیاهی آن محسوب می شوند که ارزش شناخت و حفظ این منابع از نظر ملی و تاریخ طبیعی با حفظ ابنیه تاریخی هر کشور برابری دارد .

از جمله درختان کهنسال در استان تهران می توان به درخت توت روستای آدینه درخت چنار مجاور بنای امامزاده موسی بن کاظم ، درخت چنار محله جیلارد ، درخت چنار محله گلاب ، درخت چنار محله ناران ، درخت چنار جنب امامزادگان صدرالدین و بی بی خاتون ، درخت چنار جنب بنای امامزاده حمزه ، درخت چنار روستای چنار غرب ، درخت چنار حیاط امامزاده شمس الدین محمد ، درخت سرو روستای امام پایین ، درخت نارون روستای باغگل و کهنسال ترین چنار تهران در حیاط امامزاده یحیی اشاره کرد .

با توجه به اهمیت وجود این درختان به بررسی وضعیت موجود یکی از این درختان کهنسال که در حقیقت کهنسال ترین درخت چنار تهران است می پردازیم .

در کوچه پس کوچه های خیابان ابوذر جمهوری نو سابق (۱۵ خرداد فعلی) خیابانی است ، که حدود ۵۰ سال از عمرش می گذرد و خیابان ری را به چهار راه سیروس وصل می کند . این خیابان با خراب شدن چندین خانه ساخته شده است . پرسان پرسان سراغ امامزاده یحیی را گرفتیم که سر کوچه نامش را نوشته بودند ، امامزاده یحیی و امام زاده محمد که در جوار یکدیگر بودند . خیابان قدیمی که چون مار میان خانه های جدید و قدیم پیچ خورده بود مردم را به امامزاده راهنمایی می کرد . پنجره‌های آهنین سبز رنگ نشانه این بود که به تازگی تعمیر و بازسازی شده است . اولین چیزی که جلب نظر می کرد در قسمت غرب امام زاده درخت چنار بزرگی بود که بر روی آن تابلویی بزرگ نصب شده و گذشت ۷۸۰ سال را نشان می داد ولی به گفته متولی امامزاده این درخت به روایتی در حدود ۱۰۰۰ سال و به روایتی دیگر در حدود ۸۵۰ سال عمر کرده است . با زنجیر قسمت هایی از آن را به هم بسته بودند تا نشکند . و در زیر آن تابلوی قدیمی دیگری از میراث فرهنگی به چشم می خورد که مربوط به سال ۱۳۳۰ بود و قدمت این ساختمان را نشان می داد ، گفته می شد این چنار که از نظر بزرگی سومین چنار تهران است قبلاً در جلوی امامزاده بوده است و حالا پس از گذشت سال ها پنجره امامزاده را به بیرون ادامه دادند تا چنار کهنسال درون حیاط قرار گیرد . ضریح حضرت امامزاده یحیی در اطاقی به مساحت حدودا ۵۰ متر مربع قرار گرفته است که در وس ءستون هایی است که داخل آن به صورت درگاه‌های کاشی کاری شده‌ای در دو قسمت بالایی و پائینی قرار دارد .

قدیمی ترین لوحه تاریخ دار موجود در تهران کاشی فیروزه فامی مورخ به سال ۶۲۸ و متعلق به آرامگاه یکی از بزرگان شیعه است که در قسمت خارجی دیوار خشتی بنای قدیم بقعه امامزاده یحیی نصب بوده است . این لوحه قدیمی امروزه در موزه این امامزاده نگهداری می شود .

صندوق مرقد امامزاده دارای تاریخ های ۱۰۴۴ ، ۱۰۴۹ ، ۱۰۵۷ است . کتیبه‌ای بر سر در بنای جدید ، تاریخ ۱۳۳۰ ه . ش . مقارن با ۱۳۷۰ را نشان می دهد . بر اساس کتیبه صندوق مرقد ، عضدالدوله ملکشاه غازی فرزند ملک شاهرخ دستور ساختن صندوق را داده و استاد حسن و استاد محمد فرزندان حسن لواسانی آن را ساختند . استقبال زیاد گردشگران این محله قدیمی تهران از تک‌خانه های ارزشمند ، حمام های قدیمی ، بقعه امامزاده یحیی ، مسجد معمارباشی و به خصوص درخت چنار ۷۸۰ ساله موجود در آن اهمیت زیاد این درخت کهنسال را نمایان می کند . شکاف در دل این درخت که زمانی محل کسب و کار یک کفاشی ساده بوده است ، اکنون به وسیله یک تخته چوب و به صورت کاملاً غیرحرفه‌ای با مقدار زیادی سیم بکسل بسته شده است که قطعاً می تواند به بدنه تنومند این درخت آسیب برساند . در خصوص این درختان کهنسال با علی قاسم‌زاده دقیق مدرس دانشگاه و کارشناس باستان شناسی و متخصص در بحث درختان کهنسال گفتگو کردیم . او معتقد است : درختان کهنسال در دوران طولانی زندگی خود موانع اکولوژیک و تنشهای نامساعد محیطی متعددی را پشت سر گذاشته و همچنان پایدار به زندگی خود ادامه می دهند . ایرانیان قدیم در مورد آفرینش گیاهان معتقد بودند که درخت عظیمی به نام سینا وجود داشته که آشیانه سیمرغ بوده است . اعتقاد بر آن بود که این درخت زادگاه تجدید حیات کلیه گیاهان روی زمین است و درخت شفابخش نیز خوانده می شد . رویشگاه این درخت را در میان دریای فراخکرت می دانستند . زرتشتیان عقیده دارند که زرتشت درخت سرو را از بهشت به زمین آورده است . افسانه‌های ملی حکایت از آن دارد که درخت سروی که توسط زرتشت پیامبر کاشته شده بود به دستور متوکل عباسی قطع و تنه آن به وسیله شتر به بغداد فرستاده شده است . مؤلف برهان قاطع عمر این درخت را در آن زمان ۱۴۵۰ سال ذکر کرده است . در آن زمان ایرانیان شبانه تا آنجا که امکان داشت بذور و شاخه‌های این درخت را جمع کرده و در نقاط مختلف ایران کاشته‌اند و اکنون سروهای کهنسالی که در اقصی نقاط ایران وجود دارد می توانند به طریقی منشأ از این درخت تاریخی گرفته باشند . مطالعات انجام شده حاکی از آن است که حدود ۱۰۰۰ پایه کهنسال مرکب از گونه‌های مختلف (بیش از ۱۰ گونه مختلف) در ایران استقرار دارد . بنظر می رسد این تعداد در دنیا از نظر رقم نادر باشد . آنچه مسلم است این پدیده در کشورهایی با تاریخ کهن مانند ایران ، مصر ، چین ، یونان ، ایتالیا ، سوریه و اردن بیشتر مشاهده شده است .

از جمله درختانی که بسیار مورد احترام ایرانیان بوده و هم اکنون نیز در بیشتر نقاط مقدس شناخته می شود چنار می باشد . این گونه درختی از زمانهای دور در کنار اماکن مقدس زرتشتیان و بعد از آن مسلمانان وجود داشته است . هنری ماسه در کتاب آداب ایرانی نمونه‌های زیادی از چنار مقدس را نام برده و بر این عقیده است که تک چنارهای کهنسال را در اغلب نقاط ایران مقدس می شمارند .

این استاد دانشگاه بر این باور است که ثبت ملی این درختان موجب خواهد شد که این گونه آسیب پذیری ها به حداقل کاهش یابد . گاهاً مشاهده شده است که این ذخایر با ارزش بیولوژیک به دلیل ایجاد جاده و بنا به دلایل بی احتیاطی و نادانی از بین رفته اند . بر سازمانهای میراث فرهنگی و محیط زیست کشور واجب است که با تصویب قانونی در مجلس جلوی اینگونه خطرات را که موجبات نابودی ریشه‌های با ارزش تاریخی ایران را فراهم می کنند بگیرند . در موارد معدود نیز مشاهده شده است که افراد با تخیلات و تعبیرات غیر واقعی که از مبنای مذهبی نیز برخوردار نیستند به عمل غیر مذهبی دست زده و نسبت به آتش زدن این درختان نیز اقدام کرده‌اند . در هر صورت عدم حفاظت علمی دقیق ، کشیدن جاده ، توسعه صنعتی بعضی از مناطق بعبارت کلی تر نادانی و بی حرمتی نسبت به علائق و یادمانهای ملی موجب نابودی بسیاری از این درختان با ارزش شده است . درختان سرو فیروز آباد یزد ، چنار امامزاده صالح ، درختان انجیر معابد قشم ، تعدادی از درختان کهنسال استان سمنان از آن جمله هستند .

مشکل حفاظت از این درختان ، نبود قانون قاطع در این ارتباط است . موردی دیگر آنکه هرچند روی بسیاری از پایه‌های با ارزش تحقیقات و کار کارشناسی انجام گرفته است و می گیرد ولی بدون توجه به مستندات و گزارشات موجود به ایجاد جاده‌های آسفالته در اطراف درختان ، انتقال سیستم فاضلاب شهری از کانالهای آبی قدیمی مرتبط به این درختان مانند قناتهای موجود قدیمی ، تخریب باغهای اطراف درختان که شاید صدها سال این باغها با این درختان در همزیستی مثبت بوده و شرایط مناسب تری را برای ادامه زیست درختان کهنسال فراهم کرده بوده‌اند از جمله موارد متعدد دیگری است که در حال و آینده موجب نابودی این درختان خواهد شد . در ایران مثالهای متعددی در این ارتباط وجود دارد . شاید بیش از ۱۵ سال است شرایط نگهداری سرو ابرکوه به صورت گزارشی مدون به بخشداری آن زمان این شهر ارائه شده است . ولی باز هم شاهد بسیاری از بی توجهی ها در اطراف این درخت ارزشمند هستیم .

تنه گردوی کهنسال موزه قزوین ، کنده های باقیمانده از چنار گازور خان در حوالی قله الموت قزوین ، درختان کهنسال متعدد نابود شده در استان سمنان ، چنار امامزاده صالح در استان تهران خصوصاً سرو کهنسال فیروز آباد یزد از آن جمله هستند . این سرو با وجود تذکرات متعدد شفاهی و کتبی مردم این ناحیه به سازمانهای محیط زیست و میراث فرهنگی در تاریخ ۸۲/۳/۱۹ به دلیل وزش باد شدید ریشه کن شده است . متأسفانه هر ساله به دلایل مختلف تعدادی از این درختان آسیب دیده و یا قطع شده‌اند که عوامل متعددی از جمله سهل انگاری سازمانهای مربوطه در حفظ و حراست از این درختان ، عدم شناخت اهمیت این درختان برای مردم و غیره باعث این امر شده است .

پایه‌های خود روی چنار در مناطقی مانند کوه‌های بختیاری ، استان مازندران ، گیلان ، همدان و لرستان ، کرمان ، قم و تربت جام و بسیاری از مناطق دیگر شناسایی شده است . این درختان بصورت طبیعی تا ارتفاع ۲۶۰۰ متر نیز استقرار یافته اند . در ایران بسیاری از پایه‌های کهنسال چنار مشاهده می شود که قطر آنها متجاوز از ۲ متر است . کتب تاریخی بیانگر این است که از زمانهای قدیم در اطراف تهران نیز درختان چنار تنومند یا استقرار داشته و یا کاشته شده اند . به همین دلیل شهر تهران به نام شهر چنارها نیز نامیده شده است . این درخت در بسیاری از مناطق مذهبی ایران مانند امامزاده‌ها کاشته شده و یا وجود داشته است . همچنین در داخل بعضی از معابد زرتشتیان نیز پایه‌های کهنسال چنار مشاهده می شوند . چنار امامزاده یحیی واقع در خیابان ری از جمله این درختان کهنسال با ارزش است که با وجود قدمت ۹۰۰ ساله به فراموشی سپرده شده است . داشتن شرایط نامساعد از جمله وجود تخته‌های چوبی ، سیم بکسل ها و زباله‌های موجود در اطراف آن و همچنین سکوهای سیمانی که دور تا دور ریشه‌های این درخت تنومند را فرا گرفته و باعث شده که این میراث با ارزش در غبار زمان بی صدا روند نابودی را طی نماید و شاید جزو قربانیان آینده این بی توجهی ها باشد .

معاون میراث فرهنگی:

هیچ اثر ثبت شده‌ای از ثبت سازمان میراث فرهنگی خارج نمی‌شود

سرویس گردشگری ـ دومین نشست رسانه‌ای فریبرز دولت‌آبادی ، معاون میراث فرهنگی روز گذشته در عمارت مسعودیه برگزار شد .

فریبرز دولت‌آبادی ، ضمن بیان این مطلب که بحث خارج شدن برخی از اماکن به ثبت رسیده سازمان از ثبت احتمالاً یک شوخی بوده است ، افزود : بررسی و نظارت بر ثبت آثار ملی به عهده این سازمان است و لذا هیچ اثر ثبت شده‌ای از ثبت سازمان میراث فرهنگی خارج نمی شود .